

Meer ruimte voor toerisme

Het is niet langer evident dat in een klein en dichtbevolkt landje als Nederland nog ruimte kan worden gevonden of gecreëerd voor een bijkomende of nieuwe activiteit. Ruimteclaims voor ruimer en groener wonen, voor bedrijfsterrinen, voor ongehinderd verkeer, hebben een groter maatschappelijk en politiek draagvlak dan ruimteclaims vanuit een versnipperde sector, zoals toerisme en recreatie.

Niettemin groeit in brede kringen de overtuiging dat toerisme dé economische injectie kan zijn die bepaalde steden en regio's juist nu hard nodig hebben. Landelijke gebieden in een transitieproces van monofunctionele landbouwproductie naar gebieden met een multifunctioneel karakter, stadskernen die worden uitgehouden door suburbane ontwikkeling.

In beide omgevingscontexten kan de ontwikkeling van toerisme en recreatie een katalysator voor vernieuwing zijn. Deze optie stelt evenwel een aantal specifieke voorwaarden. Het is niet langer voldoende om behoedzaam te plannen voor allerlei vormen van recreatief medegebruik; toerisme en recreatie ondergeschikt te zien aan de oorspronkelijke functie van een gebied. Een dergelijke aanpak kan uiteindelijk tot niet meer dan een marginale activiteit leiden. De aanleg van een fietspad is nog geen toeristisch produkt.

In deze strijd om de ruimte zijn er duidelijk regionale verschillen. Daar waar toerisme een langere traditie heeft en een integraal onderdeel geworden is van een economisch systeem, zoals in de badplaatsen aan de Noordzeekust of de traditionele trekpleisters zoals Amsterdam of Delft is de zorg veeleer om het evenwicht tussen de toeristische functie en de dagelijkse leefgemeenschap, kwaliteitsbehoud van de infrastructuur en vooral de beheersbaarheid van de ontwikkelingen. Toeristen leggen meer dan vroeger beslag op de ruimte, de dagelijkse leefomgeving verandert op een irreversibele wijze en dit is niet altijd in lijn met de behoeften en levensstijl van de plaatselijke bevolking. De economische afhankelijkheid van toeristische bestedingen legt evenwel het stilzwijgen op, althans bij een deel van de gastgemeenschap.

In gebieden en plaatsen waar toerisme nog niet of nauwelijks ingebed is in het traditionele sociaal-culturele, economische en politieke systeem, is de weerstand tegen toerisme zo mogelijk nog groter. Toerisme en recreatie als herbestemming van (landbouw-)gebieden en historische gebouwen die hun vroegere functie zien verdwijnen: hier liggen reële mogelijkheden. Dit veronderstelt echter een acceptatie van verandering, hetgeen niet betekent dat de oorspronkelijke structuren gedoemd zijn te verdwijnen. Juist in die eigenheid van een landschap of historische kwaliteiten van de bebouwing ligt een meerwaarde voor toeristische produktontwikkeling.

De optelsom van ruimteclaims in de woonplaats, op de werkplek op de wegen en nu ook op de vakantiestek overschrijdt langzaam maar datgene wat een klein landje als Nederland kan waarmaken.

De meest on-economische oplossing, die overigens niet volledig marktvreemd zou zijn, is toerisme te beschouwen als een *exportsector*, zodat

Prof. dr Myriam
Jansen-Verbeke
hoogleraar Toerisme
Management,
Erasmusuniversiteit
Rotterdam / Instituut
voor Sociale en
Economische Geografie,
Katholieke Universiteit
Leuven

geen verdere ruimte-investeringen in eigen land ter discussie hoeven te worden gesteld. Dit scenario van vlucht naar het buitenland ligt niet in lijn met de economische verwachtingen van het Nederlandse bedrijfsleven ten aanzien van deze groeisector.

Het scenario *Nederland vakantieland*, waarin op alle fronten wordt geïnvesteerd om tot een sterk wervend produkt te komen, is wellicht evenmin realistisch. Niet alleen is er de bereidheid niet om de schaarse ruimte op te offeren aan een seizoensgebonden activiteit, waarvan slechts een beperkt aantal gebruikers kunnen genieten, bovendien zal het exotische buitenland met een andere produkt-mix dan Nederland te bieden heeft, toch blijven trekken. Afstanden worden kleiner, de 'awareness space' wordt groter, het aanbod veelzijdiger en zelfs budgettair aantrekkelijk.

Het meest realistische scenario is wellicht een compromis-scenario, waarin selectief ruimte wordt gecreëerd voor de ontwikkeling van toeristisch aantrekkelijke toeristische produkten. Het compromis ligt dan vooral in de multi-functionele gebruiksmogelijkheden van voorzieningen, van gebieden en van plaatsen. Geen exclusieve toeristische ruimte en voorzieningen, maar wel honoreren van aanvragen die synchroon of diachroon kunnen tegemoetkomen aan de behoefte van meerdere gebruikersgroepen.

Vakantiewoningen en recreatief wonen, sportvoorzieningen voor stadsbewoners en produktelementen in het toeristische pakket, culturele activiteiten als toeristische trekkers en als vrijetijdsaanbod voor de eigen bevolking, investeringen in omgevingskwaliteit voor bewoners en bezoekers.

Op deze wijze kunnen de kosten op korte termijn (investeringen in ruimte voor toerisme) gezien worden als een investering op lange termijn in de kwaliteit en leefbaarheid van ons eigen habitat.